

Lausunto

14.02.2020

Asia: VN/13339/2019

Lausuntopyyntö elinkautisvankien vapauttamismenettelyn kehittämistä koskevasta arviomuistiosta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Asia: Lausunto elinkautisvankien vapauttamismenettelyn kehittämistä koskevasta arviomuistiosta

Viite: oikeusministeriön työryhmän lausuntopyyntö diaarinumero: VN/13339/2019

Pyydettyinä lausuntona Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry (jäljempänä Tuomariliitto) esittää seuraavaa:

Yleistä

Arviomuistiossa on kuvattu kattavasti lainsäädännön ja oikeuskäytännön nykytila. Tuomariliitto yhtyy muistiossa esitettyyn siitä, että nykytila on pääosin toimiva. Kyse on ihmis- ja perusoikeuksien punninnasta toiselta puolelta vangin oikeudesta tulevaisuudennäkymään vapautumisesta ja toisaalta vapaudenmenetyksen jatkumisen tarkistamiseen suhteessa muiden oikeudesta elämään ja ruumiilliseen koskemattomuuteen. Selvää onkin, ettei Euroopan ihmisoikeussopimus mahdollista järjestelmää, jossa elinkautisvangilla ei ole mahdollista saada vapauttamisasiaansa harkittavaksi.

Arviomuistiossa ei ole voitu selvittää syitä hovioikeuden rikosseuraamuslaitoksen kannan vastaisille vapauttamisratkaisuille, koska tällaisten tutkiminen edellyttää tutkimuslupaa. Sinänsä tällaiseen salassa pidettävään tuomioistuinaineistoon kohdistuva tutkimus saattaisi antaa lisävalaistusta siitä onko oikeuskäytäntö näiltä osin ongelmallinen. Tutkimuskohteena tulisi olla myös vapautuneiden elinkautisvankien vakavien väkivaltarikosten uusintarikollisuus ja miten merkittävästä ongelmasta on kyse.

Tuomariliitto toteaa, että arviomuistiossa esitetyt toimenpide-ehdotukset ovat kannatettavia. Väkivaltariskiarvion luotettavuuden selvittäminen on ensisijainen toimenpide, jonka jälkeen lainsäädännössä tulisi selvittää väkivaltariskiarvion merkitystä vapauttamisharkinnassa. Huomiota tulisi kiinnittää siihen, että vaikka arviomuistion mukaan Suomessa käytettävien oikeuspsykiatrisia arviointimenetelmiä voidaan pitää käyttötarkoituksiinsa nähden riittävän korkeatasoisina, yksilön vaarallisuutta ei ole koskaan mahdollista arvioida etukäteen täysin varmasti. Koko rangaistusta vankilassa suorittamaan määrättyjen ja siitä ehdonalaiseen vapauteen hakeneiden osalta asiaa on tutkittu mm. Annakaisa Pohjolan väitöskirjassa vuodelta 2017. Väitöskirjatutkimuksen empiirisen osuuden johtopäätöksenä on esitetty, että tutkimusajalla (2006-2015) vapautuneista aikaisemmin erittäin vaaralliseksi arvioiduista rikoksentekeijöistä ainoastaan 31 prosenttia uusi rikoksensa, mikä antaa aiheen epäillä vaarallisuusarvioiden luotettavuutta.

Tuomariliitto haluaa lausunnossaan nostaa esille arviomuistiossa esille tuodun seikan siitä, että syyntakeettomien rikoksentekeijöiden erityisasemaa koskevat selvitykset eivät ainakaan toistaiseksi ole johtaneet lainsäädännön muutoksiin. STM:n työryhmä on työryhmämuistiossaan (2005:20) ehdottanut mielenterveyslain muuttamista siten, että rikollisen teon tehnyt syyntakeettomaksi todettu henkilö voitaisiin määrätä tahdosta riippumattomaan psykiatriseen hoitoon myös tiettyjen lähellä mielisairauksia olevien persoonallisuushäiriöiden perusteella. Lainsäädäntöä tulisi näiltä osin pikaisesti täydentää.

Tuomariliitto yhtyy arviomuistiossa esitettyyn jatkoselvitystarpeeseen siitä, mikä on se väkivaltarikollisten ryhmä, johon on tarkoituksenmukaisinta kohdistaa toimenpiteitä, ja onko olemassa korkean uusintariskin ryhmä, jonka osalta tulisi selvittää, millaisia lainsäädännöllisiä ratkaisuja oikeusjärjestelmiltään Suomeen verrattavissa maissa on vaarallisten väkivaltarikollisten kohtelulle rikosoikeudellisessa seuraamusjärjestelmässä ja psykiatrisessa sairaanhoidossa.

Tuomariliitto katsoo, että myös vaaralliseksi arvioitujen rikosten tekijöiden osalta tulisi edelleen pitäytyä tekorikosoikeudessa tekijärikosoikeuden sijasta. Sen vuoksi painopisteen tulisi edelleen olla näiden uusittujen tekojen laadussa eikä pakostakin spekulatiivisissa vaarallisuusarvioinneissa siksi kunnes tuollaisten arviointien luotettavuudesta yksilötasolla saadaan riittävä näyttö.

Tampereella 14.2.2020

Antti Tapanila

Tuomariliiton puheenjohtaja, käräjätuomari

Ojala Liisa
Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry